

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

123:4 • 2003

Meddelanden

Konferens om historiska bibliografier och ämnesportaler

Den 14–15 mars 2003 ägde konferensen "Erfahrungen und Perspektiven der bibliographischen Arbeit für Ostmitteleuropa" rum vid Herder-Institut i Marburg. Jag presenterade där *Svensk historisk bibliografi*¹ för deltagarna som främst kom från Tyskland, Polen, Tjeckien, Slovakien och Baltikum. Under de två dagarna lämnades en rad aktuella och intressanta rapporter inom området historiska bibliografier och ämnesportaler, främst med tonvikt på Tyskland och östra Europa. I denna översikt koncentrerar jag mig på en handfull av dessa.

Herder-Institut² – "ein Zentrum der historischen Ostmitteleuropa-Forschung" – är beläget på Slottsberget i medeltidsstaden Marburg och i sig självt en intressant institution. Det grundades 1950 och är gemensamt finansierat av den tyska förbundsregeringen och delstatsregeringarna. Institutets forskningsområde är de nuvarande länderna Polen, Tjeckien, Slovakien, Estland, Lettland och Litauen. Ursprungligen sysslade man med "den tyska historien" i denna region, men numera är detta utvidgat till regionens historia i vid mening. Vid institutet finns ett bra bibliotek och värdefulla arkivsamlingar. Vid sidan av forskning, konferens- och publikationsverksamhet bedrivs också ett omfattande och impo-nerande bibliografiskt arbete, och av denna anledning anordnades denna konferens.

Institutet ansvarar för en stor, på Internet fritt tillgänglig bibliografisk referensdatabas inom sitt ämnesområde, Literaturdatenbank Geschichte Ostmitteleuropas.³ Produktionen av denna sker kooperativt i samverkan med en rad instanser i Polen, Tjeckien, Slovakien och så vidare. Dessa rapporterar in sina respektive länders produktion varefter det hela ställs samman och enhetligas vid Herder-Institut. Ett imponerande utvecklingsarbete har gjort att man som användare kan välja mellan fem sökspråk: tyska, engelska, polska, tjeckiska eller slovakiska. Databasen är sökbar på en rad olika sätt; naturligtvis via författare, ämnesord et cetera, men det går också att navigera sig fram kronologiskt och geografiskt med hjälp av bibliografins egen systematik.

1. Om SHB, se Johannes Rudberg, "Svensk historisk bibliografi - en lägesrapport och några nordiska utblickar", *Historisk tidskrift* 2001:3, s 476–482, och Johannes Rudberg, "Svensk historisk bibliografi och dess referensgrupp", *Historisk tidskrift* 2003:1, s 164, samt bibliografins hemsida <http://www.kb.se/bus/shb.htm>.

2. Adressen till institutets innehållsrika hemsidor är <http://www.uni-marburg.de/herder-institut/>. Om institutet och dess verksamhet se t ex även jubileumsskriften *Das Herder-Institut. Eine Forschungsstätte für die historische Ostmitteleuropa-Forschung*, Marburg 2000.

3. http://www.uni-marburg.de/herder-institut/grundlagen/bibliographien/lit_db.htm

Ur denna stora samlingsdatabas sker också en rad uttag av tryckta bibliografier för olika avgränsade områden. Vilka dessa är presenteras på institutets hemsidor. Bland de tryckta produkter som tas ut kan nämnas "Baltische Bibliographie" av hög kvalitet. Ett av mina främsta intryck från konferensen, var för övrigt hur många bibliografier som ännu trycks. I många fall utges tryckta bibliografier även när motsvarande material finns fritt tillgängligt på Internet.

Den stora tyska historiska bibliografin *Jahresberichte für deutsche Geschichte* (JDG), presenterades av sin huvudredaktör Johannes Thomassen. Grundad 1880 har JDG genomgått mycket växlande öden. Efter den tyska återföreningen skedde en kraftfull och ambitiös omstart och bibliografin lever nu i högönskelig välmåga hos Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften. Den senaste tryckta årgången (2001) innehåller inte mindre än 19 000 bibliografiska referenser rörande tysk historia i vidaste mening från antiken fram till våra dagar. JDG produceras i hög takt med goda resurser och erbjuds i tre varianter: som tryckta årsvolym, som CD-ROM och från och med årgång 1986 nu också fritt tillgänglig på Internet.⁴ Fler äldre årgångar kommer att tillfogas på Internet, och separat erbjuds där redan årgångarna 1925–1938.⁵

Sedan en tid tillbaka finns en annan bra resurs att tillgå, Internet-gränssnittet Virtuelle Deutsche Landesbibliographie med vars hjälp man kan söka i elva tyska delstatsbibliografier samtidigt.⁶ Man kan välja mellan att söka i samtliga eller i bara några av dem. Den kronologiska omfattningen varierar mellan de olika ingående bibliografierna, men detta får man information om i sökformuläret. När sökresultatet visas ser man i vilka bibliografier man fick relevanta träffar på sin sökfråga. Det hela är mycket smidigt och elegant. På frågan om varför ett sådant gemensamt gränssnitt behövs svarade projektledaren Ludger Syré: Elbe rinner genom elva delstater! Han syftade alltså på att litteraturen om Elbe nu kan sökas i ett sammanhang med en knapptryckning i stället för i elva olika bibliografier.

Konferensens ende anglosaxiske deltagare var Alan V Murray från Leeds, huvudredaktör för *International Medieval Bibliography* (IMB), en tvärvetenskaplig medeltidsbibliografi av hög kvalitet.⁷ Den grundades 1967; bland initiativtagarna då fanns Peter H. Sawyer. I sin tryckta version utkommer den med två volymer per år, och den kan även beställas på CD-ROM eller on-line. Observera att detta är en bibliografi där även on-lineversionen är avgiftsbelagd. IMB redigeras vid International Medieval Institute i Leeds men bidragsgivarna/rapportörerna är spridda över hela världen. Här bör nämnas att Murray framhöll att han saknade en medarbetare i Sverige, och han tar säkert gärna emot tips. Tillsammans uppges medar-

4. <http://jdg.bbaw.de/cgi-bin/jdg>

5. <http://germa83.uni-trier.de/JB/>

6. <http://www.ubka.uni-karlsruhe.de/landesbibliographie/>

7. <http://www.leeds.ac.uk/imi/imb/imb.htm>

betarna regelbundet bevaka smått fantastiska 4 500 tidskrifter samt tusentals samlingsverk på jakt efter bidrag som rör medeltiden, oavsett disciplin. IMB omfattar inte monografier utan är en ren artikelbibliografi. Man framhåller att IMB är en bibliografi som görs för medeltidsforskare av medeltidsforskare, och särskilt understryks att ämnesordsvokabulären kontrolleras av medeltidsforskarna själva.

Vid konferensen gavs också en översiktlig presentation av flera stora i Tyskland pågående projekt med historiska ämnesportaler. Jag går inte närmare in på dessa här, utan rekommenderar den intresserade att själv utforska de omfångsrika webbplatserna och deras resurser. I korthet kan bara nämnas att Clio-online⁸ avser att bli den stora tyska ämnesportalen för de historiska vetenskaperna, medan historicum.net⁹ omfattar historie- och konstvetenskaper, och bland annat särskilt vänder sig till studenter och skolor. Särskilt värt att nämna är att under historicum.net återfinns den enbart på Internet publicerade recensionstidskriften *Sehepunkte*.¹⁰ Denna ”utkommer” varje månad med ett nytt nummer, mycket välmatat med recensioner av historievetenskaplig litteratur. Önskar man en blänkare i sin e-post när ett nytt nummer utkommit kan man gratis abonnera på detta. Virtuelle Fachbibliothek Osteuropa,¹¹ slutligen, är under uppbyggnad och vill fullt utbyggd fungera som en ämnesportal som samlar resurser kring Östeuropa, såväl inom historia som inom samhälls- och språkvetenskap.

Johannes Rudberg

8. <http://www.clio-online.de/>

9. <http://www.historicum.net/>

10. <http://www.sehepunkte.historicum.net/>

11. <http://www.vifaost.de/>